

डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न, वसंतराव नाईक कृषिभूषण, जिजामाता कृषिभूषण, वसंतराव नाईक शेतीमित्र, वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी, उद्यानपंडीत पुरस्कार, कृषिभूषण (संद्रिय शेती) व कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी यांचेसाठी पदमश्री डॉ.विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कार, युवा शेतकरी पुरस्कार व उत्कृष्ट कृषि संशोधक पुरस्कार.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक-कृपु-२०२०/प्र.क्र.१२/४अ,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२.
दिनांक- १५ फेब्रुवारी, २०२१.

वाचा:-

१. शासन निर्णय, कृषि व सहकार विभाग क्र.- कृसंप्र- २१८९-५८३५-११-अ, दि.०१.डिसेंबर, १९७९
२. शासन निर्णय, कृषि व सहकार विभाग क्र.- मृसंप्र-२१८३-९५४२/सीआर-२८३/११-अ, दि.०८ मार्च १९८४
३. शासन निर्णय, कृषि व सहकार विभाग क्र.-कृसंप्र-२१८५/११५८/सीआर-२०३/११-अ, दि.१२ मार्च १९८५
४. शासन निर्णय, कृषि व सहकार विभाग क्र.-कृसंप्र-२१८६/सीआर-२१२/११-अ, दि.१३ ऑगस्ट १९८७.
५. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-२१९१/प्र.क्र.१०४/११-अ, दि.३० सप्टेंबर, १९९१.
६. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-१०९३/३५२९१/सीआर-१९७/११-अ, दि.२० मे, १९९४.
७. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-२१९३/सीआर-११६/११-अ, दि. २७ मे, १९९४
८. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-२१९५/११९५/सीआर-१२०/११-अ, दि.२५ सप्टेंबर, १९९५
९. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-२१९८/प्र.क्र.४४/११-अ, दि.२६ मार्च, १९९९.
१०. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-१२/२०००/सीआर-२२/११-अ, दि.०५ जुलै २०००.
११. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र.कृसंप्र-२१/२०००/प्र.क्र.११४/११-अ, दि.१ नोव्हेंबर २०००.
१२. शासन निर्णय, क्र.-राबाबो-११०१/प्र.क्र.१३९/फ३, कृषि व पदुम विभाग, दि.१० जानेवारी, २००२.
१३. शासन निर्णय, कृसंप्र १००३/प्र.क्र.५२/११-अ/मंत्रालय, मुंबई, दि.२२ ऑगस्ट, २००३.
१४. शासन निर्णय कृसंप्र १२०७/प्र.क्र.१/११-अ/मंत्रालय, मुंबई, दि.२३/०६/२००८.
१५. शासन निर्णय, क्र.-सेशेयो-२०१०/प्र.क्र.१८४/१७-अ, कृषि व पदुम विभाग, दि.२३ सप्टेंबर, २०१०.
१६. शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र-कृसंप्र-२०१३/प्र.क्र.१७८/११-अ, दि.०६ सप्टेंबर, २०१४.
१७. शासन निर्णय, पुरकपत्र, कृषि व पदुम विभाग क्र.-कृभूपु-२०१३/प्र.क्र.१७८/११-अ, दि.०६/०८/२०१५.
१८. शासन निर्णय, क्र.-सेशेयो-१२१७/प्र.क्र.६७/१७-अ, कृषि व पदुम विभाग, दि.११ ऑगस्ट २०१७.
१९. या कार्यालयाचे पत्र जा.क्र./कृमावि/वि.प्र.४/पुरस्कार नि.ब/२५५/२०१८ दि.२८/०५/२०१८.
२०. शासन पत्र, कृषि व पदुम विभाग क्र.-कृभूपु-२०१८/प्र.क्र.६२/११-अ, दि.१४ डिसेंबर २०१८.
२१. या कार्यालयाचे बैठकीचे पत्र जा.क्र./कृमावि/वि.प्र.४/कृ.पुरस्कार/१७०/२०१९ दि.२५.०३.२०१९.
२२. या कार्यालयाचे पत्र जा.क्र./कृमावि/वि.प्र.४/कृ.पुरस्कार/२४४/२०१९ दि.२२.०५.२०१९.
२३. या कार्यालयाने ई-मेल द्वारे पाठविलेला शासन निर्णय मसुदा दि.२३.०१.२०२०.
२४. कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र./कृमावि/वि.प्र.४/निकष बदल/२३३९२/२०१९ दि.२४/०९/२०२०.

प्रस्तावना:

महाराष्ट्र हे कृषि उत्पादन व कृषि उद्योग क्षेत्रात अग्रेसर राज्य म्हणून ओळखले जाते. राज्यात दरवर्षी शेती व शेतीपुरक क्षेत्रात अतिउल्लेखनिय कार्य करणाऱ्या शेतकऱ्यास अथवा संस्थेस महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागामार्फत शेती क्षेत्राशी संबंधित डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न, वसंतराव नाईक कृषिभूषण, कृषिभूषण (सॅन्ट्रिय शेती), जिजामाता कृषिभूषण, वसंतराव नाईक शेतीमित्र, वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी, उद्यानपंडीत पुरस्कार, कृषि विभागातील अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी पदमश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कार इत्यादि पुरस्कार मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे हस्ते प्रदान करून सन्मानित करण्यात येते.

यामध्ये सन १९६७ पासून आधुनिक तंत्र, सुधारीत बी-बियाणे वगैरेचा वापर करणा-या प्रगतशील शेतकऱ्यांमधून शेतीनिष्ठ म्हणून निवड करून “वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी” पुरस्कार प्रदान करण्यात येतो. तसेच सन १९८४ या सालात कृषी संचालनायाची स्थापना होऊन १०० वर्षे पुर्ण झाल्याच्या स्मरणार्थ कृषी क्षेत्रामध्ये आणि कृषी क्षेत्राशी संलग्न असलेल्या क्षेत्रामध्ये स्पृहणीय कार्य करणाऱ्या निवडक १० व्यक्ती/संस्था यांना “वसंतराव नाईक कृषिभूषण” पुरस्कार प्रदान करून गौरविण्यात येते.

याच बरोबर शेती क्षेत्रातील महिलांचा वाढता सहभाग लक्षात घेऊन त्यांच्या कार्याचा यथोचित गौरव व्हावा व अशा महिलांच्या कार्याने प्रभावित होऊन इतर महिलांमध्ये जागृती निर्माण होण्याच्या उद्देशाने निवडक ५ महिला शेतकरी यांना सन १९९५ पासून “जिजामाता कृषिभूषण” पुरस्कार प्रदान करून गौरविण्यात येते. सन १९९४ पासून जे शेतकरी त्यांच्या कृषि विषयक ज्ञानाचा फायदा परिसरातील शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन किंवा प्रोत्साहित करतील, इतर व्यक्ति/संस्था ज्या स्वतः शेती करत नाहीत किंवा ज्यांची स्वतःची शेती नाही, परंतु पत्रकारितेद्वारे किंवा इतर अन्य मार्गाने या क्षेत्रात बहुमोल कामगिरी करतात, अशा ३ व्यक्ती/संस्था यांना “वसंतराव नाईक शेतीमित्र” या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते. याचबरोबर सन २००० पासून कृषी क्षेत्रातील विस्तार, प्रक्रिया, निर्यात, उत्पादन, पीक फेरबदल, उत्पादनामध्ये आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर इत्यादि मध्ये अति उल्लेखनिय कार्य करणाऱ्या व्यक्ती/संस्था यांना कृषी क्षेत्रातील “डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न” पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते.

सन २००२ पासून राज्यात फलोत्पादन क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी करणा-या शेतक-यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी “उद्यान पंडित” पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते. सन २०१० पासून सॅन्ट्रिय शेतीच्या माध्यमातून शेतक-यांना सॅन्ट्रिय निविष्टा वापरण्यात प्रोत्साहन देणा-या शेतक-यांना “कृषिभूषण (सॅन्ट्रिय शेती)” पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते.

राज्यातील शेतीविसयक उत्पन्न वाढविण्याच्या दृष्टीने महत्वाचे व मोलाचे कार्य करणा-या कृषि विभागातील सर्व संवर्गातील सधिकारी व कर्मचा-यांमधील एका अति उत्कृष्ट अधिकारी व

कर्मचा-यास राज्यशासनाद्वारे सन २०१४ पासून “पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील, कृषी सेवारत्न” पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते.

उपरोक्त विविध पुरस्कारांच्या धर्तीवर राज्यात कृषि क्षेत्रात उल्लेखनीय व नाविण्यपूर्ण कामगिरी करणाऱ्या युवा शेतकऱ्यांचा पुरस्काराने गौरव केल्यास त्यांची इच्छाशक्ती, मनोबल यांमध्ये वाढ होऊन कृषि क्षेत्रात आणखी उमेदीने नवनवीन अद्यावत तंत्रज्ञानाचा वापर केला जाईल. यामुळे कृषि उत्पादनामध्ये भर घालण्यासाठी युवा शेतकऱ्यांचे योगदान मिळेल व सदर युवा शेतकरी राज्यातील इतर युवा शेतकऱ्यांसाठी मार्गदर्शक ठरेल, या उद्देशाने जे युवा शेतकरी त्यांच्या कृषि ज्ञानाचा फायदा त्यांच्या परिसरातील इतर शेतकऱ्यांना देतात आणि शेती उत्पादन वाढविण्यास शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन किंवा प्रोत्साहित करतात, पत्रकारीतेद्वारे, समाज माध्यमांद्वारे किंवा इतर अन्य मार्गाने कृषि क्षेत्रात बहुमोल कामगिरी करतात अशा युवा शेतकऱ्यांना राज्य शासनाच्या कृषि विभागामार्फत राज्यातील प्रत्येक कृषि विभागातून प्रत्येकी एक याप्रमाणे एकुण आठ युवक शेतक-यांना युवा शेतकरी पुरस्कार हा बहुमान प्रदान करून सन्मानित करण्याची बाब ही विचाराधीन होती.

कृषी क्षेत्रात उत्पादन वाढीसाठी महत्त्वपूर्ण ठरणारे उच्च उत्पादन देणारे वाण (HYV), किड व रोगास प्रतिकार करणारे वाण तसेच कृषि क्षेत्रात तंत्रज्ञान निर्मिती मध्ये कृषि शास्त्रज्ञांचे अनन्यसाधारण असे योगदान आहे. यानुषंगाने त्यांच्या कार्याचा सन्मान करण्यासाठी सन २०२०-२१ या वर्षापासून कृषि क्षेत्रात संशोधन करणा-या कृषि विद्यापिठातील एका उत्कृष्ट संशोधकास उत्कृष्ट कृषि संशोधक या पुरस्काराने सन्मानित करण्याची बाब ही शासनाच्या विचाराधीन होती.

उपरोक्त विविध पुरस्कारांकरीता वेळोवेळी विविध शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेले होते. त्यानुसार विविध पुरस्कारांकरीता भिन्न कार्यपद्धती विहित करण्यात आली होती व शिफारस करण्याकरीता समितींचे विविध स्तर नमूद करण्यात आले होते. यामुळे दरवर्षी पुरस्काराकरिता शिफारसी करत असताना विविध अडचणींना सामोरे जावे लागत असे व शिफारशी करण्यासाठी व पुरस्कारांचे वितरण करण्यास विलंब होत होता, याशिवाय शेती व्यवसायामध्ये आणि तंत्रज्ञानामध्ये दरवर्षी होणाऱ्या बदलानुरूप शेतीक्षेत्रामध्ये कार्यरत व्यक्ति, शेतकरी/संस्था गट यांच्या योगदानांबाबतचे बदलते स्वरूप यामुळे पुरस्कारांच्या निवड आणि शिफारसी बाबतच्या कार्यपद्धतीत सुलभता आणि एकसुत्रीपणा येणे अपेक्षित आहे.

कृषि पुरस्कारासाठी शेतक-यांमार्फत अर्ज करण्यासाठी विविध पुरस्कारांसाठी भिन्न प्रकारची प्रपत्रे होती, या विविध प्रपत्रामुळे शेतक-यांमध्ये संभ्रम होत होता. यामुळे प्रपत्रामध्ये बदल करून एकसुत्रीपणा येणे अपेक्षित आहे. कृषि पुरस्काराची शिफारस करण्यासाठी स्तरनिहाय बैठक घेण्यासाठी कालमर्यादा ठरवणे व या कार्यक्रमास कालबद्ध स्वरूप देऊन त्यासाठीचे वेळापत्रक तयार करण्यात येत आहे. जेणेकरून त्या त्या वर्षातील पुरस्कारांच्या शिफारसी त्याच चालू वर्षात होऊन पुरस्कारांचे वितरण ही त्याच वर्षात होणे शक्य होईल.

वरील पार्श्वभूमीच्या अनुषंगाने विविध कृषि पुरस्कारांबाबत यापुर्वीचे सर्व शासन निर्णय अधिक्रमीत करून शासनामार्फत देण्यात येणाऱ्या उपरोक्त सर्व कृषि पुरस्कारासंदर्भात पात्रतेचे निकष, समित्यांचे पुनर्गठन, विविध प्रपत्रे, पुरस्कार संख्या, स्वरूप, पुरस्काराच्या रक्कमेमध्ये वाढ करणे व पुरस्कारांच्या शिफारसी करण्याकरिता वेळापत्रक विहित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते. सबब शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:-

महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागामार्फत शेती व पुरक क्षेत्रात अतिउल्लेखनिय कार्य करणाऱ्या शेतकऱ्यास अथवा संस्थेस दिल्या जाणाऱ्या डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न, वसंतराव नाईक कृषिभूषण, जिजामाता कृषिभूषण, वसंतराव नाईक शेतीमित्र, वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी, उद्यानपंडीत पुरस्कार, कृषिभूषण (सॅद्रिय शेती) व कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी यांचेसाठी पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कार या सर्व कृषि पुरस्कारांच्या निकष, स्वरूप, निवड समिती व कार्यपद्धती इत्यादि मध्ये पुनर्रचना करण्यास व युवा शेतकरी पुरस्काराच्या निकष, स्वरूप, निवड समिती व कार्यपद्धतीस शासन मान्यता देत आहे.

१. सर्व पुरस्कारांकरीता सुधारीत निकष:-

डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न, वसंतराव नाईक कृषिभूषण, जिजामाता कृषिभूषण, वसंतराव नाईक शेतीमित्र, वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी, पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न, उद्यानपंडीत, कृषिभूषण (सॅद्रिय शेती) व युवा शेतकरी पुरस्कार इ. पुरस्काराकरीता खालीलप्रमाणे समान निकष करण्यात येत आहेत.

अ) डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न पुरस्कार

- १) कृषि क्षेत्रात संघटनात्मक कार्य करणाऱ्या व्यक्ती/गट/संस्थेला पुरस्कार देण्यात यावा. प्रस्तावित व्यक्ती/गट/संस्थेने केलेले कार्य संपुर्ण राज्याला दिशादर्शक आणि अतिउल्लेखनिय असावे.
- २) प्रस्तावित शेतकरी हा केंद्र किंवा राज्यशासनाचा कोणताही कृषि पुरस्कार प्राप्त शेतकरी असावा.
- ३) शेतकऱ्यांच्या स्वतःच्या नावावर शेती असावी आणि कुटुंबीयांसह त्याचा शेती हा मुख्य व्यवसाय असावा.
- ४) प्रस्तावित शेतकरी हा यशस्वी उत्पादन, रोपवाटिका, बीजोत्पादन, सॅद्रिय निविष्टा उत्पादन व वापर, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रतवारी, पॅकहाऊस, साठवणुक, मुल्यवर्धन, प्रक्रिया, विपणन, निर्यात इ. कार्यात सहभागी होऊन उल्लेखनीय कार्य करणारा व अधिक नफा मिळविणारा असावा.
- ५) यशस्वी उत्पादन, रोपवाटिका, बीजोत्पादन, सॅद्रिय निविष्टा उत्पादन व वापर, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रतवारी, पॅकहाऊस, साठवणुक, मुल्यवर्धन, प्रक्रिया, विपणन, निर्यात इ. कार्यात सहभागी होऊन उल्लेखनीय कार्य करणारा व अधिक नफा मिळविणारा असावा.

- ६) पुरस्कारासाठी निवडावयाचा शेतकरी हा यांत्रीकीकरण, ठिबक सिंचन, गोबर गॅस, दुग्धव्यवसाय, सेंद्रिय शेती, गांडुळ खत युनिट, कृषि प्रक्रिया, आधुनिक पध्दतीच्या शेती पध्दती, काढणीतोर व्यवस्थापन, पणन, निर्यात इ.बाबत परिसरातील शेतक-यांना मार्गदर्शन करणारा असावा. याबरोबरच पीक स्पर्धा, प्रदर्शन, मेळावे, संशोधन संस्थांना भेटी इ. उपक्रमामध्ये सहभागी होणारा आणि आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान प्रचार व प्रसार कार्यात सहभागी होणारा तसेच परिसरातील शेतकऱ्यांना अशा उपक्रमांत सहभागासाठी उद्युक्त करणारा असावा. पिकस्पर्धा, प्रदर्शने इ. मधील सहभाग / पारितोषिक इ. चा तपशील प्रस्तावासोबत पुराव्यासह देण्यात यावा.
- ७) शासनाच्या कृषि विभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ५ वर्षे इतके असावे.
- ८) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.
- ९) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- १०) संबंधितांनी जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र(प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२, ८अ प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.
- ११) कृषि आयुक्तालय स्तरावरून संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांचे अध्यक्षतेखालील समितीने प्रस्तावाची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.

आ) वसंतराव नाईक कृषिभूषण पुरस्कार

- १) प्रस्तावित शेतकरी हा कोणताही शासकीय पुरस्कार प्राप्त शेतकरी असावा. मात्र, वसंतराव नाईक शेतीमित्र पुरस्कार प्राप्त पुरस्कारार्थीच्या बाबतीत त्यांचे नावे शेती असणे आवश्यक.
- २) शेतकऱ्यांच्या स्वतःच्या नावावर शेती असावी आणि कुटुंबीयासह त्याचा शेती हा मुख्य व्यवसाय असावा.
- ३) यशस्वी उत्पादन, रोपवाटिका, बीजोत्पादन, सेंद्रिय निविष्टा उत्पादन व वापर, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रतवारी, पॅकहाऊस, साठवणुक, मुल्यवर्धन, प्रक्रिया, विपणन, निर्यात इ. कार्यात सहभागी होऊन उल्लेखनीय कार्य करणारा व अधिक नफा मिळविणारा असावा.
- ४) पुरस्कारासाठी निवडावयाचा शेतकरी हा यांत्रीकीकरण, ठिबक सिंचन, गोबर गॅस, दुग्धव्यवसाय, सेंद्रिय शेती, गांडुळ खत युनिट, कृषि प्रक्रिया, आधुनिक पध्दतीच्या शेती पध्दती, काढणीतोर व्यवस्थापन, पणन, निर्यात इ.बाबत परिसरातील शेतक-यांना मार्गदर्शन करणारा असावा. याबरोबरच पीक स्पर्धा, प्रदर्शन, मेळावे, संशोधन संस्थांना भेटी इ. उपक्रमामध्ये सहभागी होणारा आणि आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान प्रचार व प्रसार कार्यात सहभागी होणारा तसेच परिसरातील शेतकऱ्यांना अशा उपक्रमांत सहभागासाठी उद्युक्त करणारा असावा. पिकस्पर्धा, प्रदर्शने इ. मधील सहभाग / पारितोषिक इ. चा तपशील प्रस्तावासोबत पुराव्यासह देण्यात यावा.
- ५) शासनाच्या कृषिविभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ३ वर्षे इतके असावे.

- ६) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.
- ७) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- ८) संबंधितांनी जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र(प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२, ८अ प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.
- ९) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी संबंधित शेतक-याची/संस्थेची प्रस्तावात उल्लेखित केलेल्या बाबींची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.

इ) जिजामाता कृषिभूषण-

- १) राज्यातील सर्व महिला शेतकरी या पुरस्कारासाठी पात्र असतील तथापि केंद्र किंवा राज्यशासनाचा कोणताही कृषि पुरस्कार प्राप्त असल्यास प्राधान्य देण्यात यावे.
- २) महिला शेतकरी यांच्या स्वतःच्या नावावर किंवा पतीच्या नावावर शेती असावी आणि त्या कुटुंबीयांसह शेती करणा-या असाव्यात.
- ३) यशस्वी उत्पादन, रोपवाटिका, बीजोत्पादन, सेंद्रिय निविष्टा उत्पादन व वापर, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रतवारी, पॅकहाऊस, साठवणुक, मुल्यवर्धन, प्रक्रिया, विपणन, निर्यात इ. कार्यात सहभागी होऊन उल्लेखनीय कार्य करणारा व अधिक नफा मिळविणारी महिला शेतकरी असावी.
- ४) पुरस्कारासाठी निवडावयाची महिला शेतकरी ही यांत्रिकीकरण, ठिबक सिंचन, गोबर गॅस, दुग्धव्यवसाय, सेंद्रिय शेती, गांडुळ खत युनिट, कृषि प्रक्रिया, आधुनिक पध्दतीच्या शेती पध्दती, काढणीतोर व्यवस्थापन, पणन, निर्यात इ.बाबत परिसरातील शेतक-यांना मार्गदर्शन करणारा असावा. याबरोबरच पीक स्पर्धा, प्रदर्शन, मेळावे, संशोधन संस्थांना भेटी इ. उपक्रमामध्ये सहभागी होणारा आणि आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान प्रचार व प्रसार कार्यात सहभागी होणारा तसेच परिसरातील शेतकऱ्यांना अशा उपक्रमांत सहभागासाठी उद्युक्त करणारा असावा. पिकस्पर्धा, प्रदर्शने इ. मधील सहभाग / पारितोषिक इ. चा तपशील प्रस्तावासोबत पुराव्यासह देण्यात यावा.
- ५) शासनाच्या कृषिविभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ३ वर्षे इतके असावे.
- ६) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.
- ७) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- ८) पतिला मिळालेल्या पुरस्काराकरीता पत्नीला पुन्हा नव्याने अर्ज करता येणार नाही.
- ९) संबंधितांनी जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र(प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२, ८अ प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.

१०) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी संबंधित शेतक-याची/संस्थेची प्रस्तावात उल्लेखित केलेल्या बाबींची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.

ई) वसंतराव नाईक शेतीमित्र पुरस्कार-

- १) अभ्यासपूर्ण लेख, कृषि विषयक योजनांची प्रचार प्रसिद्धी, शेतक-यांच्या यशोगाथा इ.द्वारे प्रिंट, इलेक्ट्रॉनिक इ. माध्यमातून जास्तीत जास्त शेतक-यांना मार्गदर्शन करून कृषि विकासात योगदान देणा-या व्यक्ति/संस्था/वृत्तपत्र/साप्ताहिके/मासिके/ दूरचित्रवाहिन्या इत्यादींचा विचार या पुरस्कारासाठी करण्यात यावा.
- २) कृषिविषयक दैनिक/ साप्ताहिक मासिकामधून लिखाणाद्वारे किंवा विविध स्तरावरील शेतकरी मेळावे/ चर्चासत्र/ प्रदर्शन इ. माध्यमातून जास्तीत जास्त शेतक-यांना मार्गदर्शन करणारी व्यक्ति/ संस्था यांचा विचार या पुरस्कारासाठी करण्यात यावा.
- ३) शासनाच्या कृषि विषयक धोरणांचा प्रचार व प्रसिद्धी मध्ये सक्रिय सहभाग असावा.
- ४) शासनाच्या कृषिविभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ३ वर्षे इतके असावे.
- ५) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.
- ६) व्यक्ती/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- ७) संबंधितांनी जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र(प्रपत्र सहपत्रित) प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.
- ८) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी संबंधित शेतक-याची/संस्थेची प्रस्तावात उल्लेखित केलेल्या बाबींची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.

उ) वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार-

- १) शेतक-याच्या स्वतःच्या नावावर शेती असावी आणि तो कुटुंबीयासह शेती करणारा असावा.
- २) शेतक-याच्या उदरनिर्वाह/ चरितार्थाचे मुख्य साधन शेती व्यवसाय आहे हे संबंधित शेतक-याने स्वसाक्षात्कीत करावे.
- ३) प्रस्तावित शेतीनिष्ठ शेतकरी हा एकात्मिक शेती पध्दतीचा अवलंब करणारा असावा.
- ४) यांत्रीकीकरण, ठिबक सिंचन, गोबर गॅस, दुग्धव्यवसाय, गांडुळ खत युनिट,इ. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणारा असावा.
- ५) शासनाच्या कृषिविभागाकडून दिल्या जाणा-या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ३ वर्षे इतके असावे.
- ६) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.
- ७) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.

- ८) संबंधितांनी जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र(प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२, ८अ प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.
- ९) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी संबंधित शेतक-याची/संस्थेची प्रस्तावात उल्लेखित केलेल्या बाबींची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.
- १०) जिल्हास्तरीय समितीने प्रत्यक्ष कार्यक्षेत्रास भेट देवून संबंधितांनी केलेल्या कार्याची खात्री करून प्रस्ताव निकषाप्रमाणे योग्य असल्यासच प्रपत्रामध्ये शिफारशीसह अभिप्राय द्यावेत. यामध्ये संबंधित शेतकऱ्यांनी कृषि विकास, विस्तार, सामुहिक कृषि पणन व्यवस्थापनासाठी प्रयत्न केले आहेत काय ? याबाबत सविस्तर अभिप्राय असणे अपेक्षित आहे.

ऊ) कृषिभुषण (सेंद्रिय शेती) पुरस्कार:

वैयक्तिक निकष

- १) सेंद्रिय मालाचे पीजीएस प्रमाणिकरण केलेले असावे.
- २) सेंद्रिय शेती स्पर्धा, प्रदर्शने, चर्चासत्रे, सेंद्रिय शेती मेळाव्यातील मार्गदर्शन इ. मधील सहभाग / पारीतोषिकाबाबतचा तपशिल पुराव्यासह देण्यात यावा. त्याबाबतची छायाचित्रे, प्रमाणपत्र इ. सादर करणे आवश्यक राहिल.
- ३) सेंद्रिय शेतीचे प्रशिक्षण घेतलेले असावे. सेंद्रिय शेती तंत्रज्ञान प्रसाराबाबत सेंद्रिय शेतीबाबतचे नाविन्यपूर्ण उपक्रम राबविणे, त्याबाबतच्या आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करणे, स्वतः सेंद्रिय शेती गटाच्या माध्यमातून, कार्यशाळांमधून, प्रदर्शनामधील सहभाग, सेंद्रिय शेती प्रचार व प्रसारासाठी केलेले कार्य इत्यादीतून कार्य केलेले असावे.
- ४) स्वतःचा शेतमाल सेंद्रिय म्हणून विक्री केलेली असावी. तशा पद्धतीचा ब्रँड असावा.
- ५) गांडूळ कल्चर/गांडूळ खत युनिटच्या माध्यमातून सेंद्रिय खत तयार करून त्याचा वापर स्वतः करणारा असावा तसेच इतर शेतकऱ्यांनाही प्रोत्साहन देणारा असावा.
- ६) बायोडायनामिक कंपोस्ट/नाडेप यासारख्या सुधारीत पदध्तीने सेंद्रिय खत तयार करून स्वतःच्या शेतामध्ये वापरणारा असावा. रासायनिक पदार्थांचा वापर न करता आणि बाजारातून सेंद्रिय निविष्टा खरेदी न करता स्वतःच्या शेतावर दशपर्णीअर्क, जिवामृत, बीजामृत, निंबोळी अर्क, निंबोळी पावडर यासारख्या सेंद्रिय निविष्टा वापरणारा असावा.
- ७) पिक संरक्षणासाठी एकात्मिक किड व्यवस्थापन, जैविक किटकनाशके, विविध पिक पद्धती, वनस्पतीजन्य किटकनाशके वापरणारा असावा.
- ८) सेंद्रिय शेती पद्धतीचा किमान पाच वर्षे अवलंब केलेला असावा. सेंद्रिय शेती मालाचे शेती उत्पादनाचे प्रमाणिकरण केले असल्यास प्राधान्य देण्यात यावे. परिसरातील शेतक-यासमवेत समुह पद्धतीने सेंद्रिय शेती करून सेंद्रिय शेतीमालास बाजारपेठ उपलब्ध करून देण्यासाठी नेतृत्व करणारा असावा.
- ९) शासनाच्या कृषि विभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ०३ वर्षे इतके असावे.
- १०) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.

- ११) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- १२) संबंधितांनी प्रस्तावासोबत मूळ प्रतीतील जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र (प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२,८-अ सादर करणे आवश्यक आहे.
- १३) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी संबंधित शेतक-याची/संस्थेची प्रस्तावात उल्लेखित केलेल्या बाबींची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.

संस्थेचे निकष-

- १) संस्था नोंदणीकृत असावी (स्थापना झाल्याचा रजिस्ट्रेशन नंबर व दिनांक असणे आवश्यक आहे).
- २) संस्थेकडे असलेले तांत्रिक मनुष्यबळ तपशिलासह (शैक्षणिक पात्रता, अनुभव, अवगत केलेले तंत्रज्ञान, तंत्रज्ञान अवगत करण्यासाठी घेतलेले प्रशिक्षण इ.) माहिती असावी.
- ३) संस्थेने सेंद्रिय शेतीमाल विक्री व्यवस्थेमध्ये भरीव कामगिरी केलेली असावी.
- ४) संस्थेचे कार्यक्षेत्र दर्शविणारी माहिती असावी.
- ५) संस्थेचे एकूण सभासदांची संख्या नमूद करण्यात यावी.
- ६) संस्थेचे उद्देश/संस्थेची घटना/नियमावली इ. माहिती असावी.
- ७) संस्थेशी संलग्न इतर संस्थांची माहिती असावी.

ए) उद्यानपंडीत पुरस्कार

- १) पुरस्कारासाठी निवडावयाचा शेतकरी हा स्वतः आधुनिक पद्धतीने फलोत्पादन पिके (फळे, भाजीपाला, फुले, मसाला पिके, सुगंधी औषधी वनस्पती इ.) घेणारा असावा ही प्रमुख अट असल्याने प्रस्तावित शेतकऱ्याच्या नांवे शेती असावी यासाठी प्रस्तावासोबत जमिनीचे सर्व कागदपत्रे जसे चालू वर्षातील ७/१२ व ८-अ उतारा सादर करणे आवश्यक आहे. तसेच अशा उता-यांवर प्रस्ताव तपशिलाच्या अनुषंगाने फलोत्पादन पिकांच्या नोंदी असणेही आवश्यक आहे. त्याचे फलोत्पादन क्षेत्रात उल्लेखनिय योगदान असावे.
- २) फलोत्पादनातर्गत यशस्वी उत्पादन, रोपवाटिका, बीजोत्पादन, सेंद्रिय निविष्टा उत्पादन व वापर, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रतवारी, पॅकहाऊस, साठवणुक, मुल्यवर्धन, प्रक्रिया, विपणन, निर्यात इ. कार्यात सहभागी होऊन उल्लेखनीय कार्य करणारा व अधिक नफा मिळविणारा असावा.
- ३) पुरस्कारासाठी निवडावयाचा शेतकरी हा आधुनिक पद्धतीच्या फलोत्पादन शेती पद्धती, काढणीतोर व्यवस्थापन, पणन, निर्यात इ.बाबत परिसरातील शेतक-यांना मार्गदर्शन करणारा असावा. याबरोबरच फलोत्पादनासंबंधी, विविध स्पर्धा, प्रदर्शन, मेळावे, संशोधन संस्थांना भेटी इ. उपक्रमामध्ये सहभागी होणारा आणि फलोत्पादन तंत्र प्रचार व प्रसार कार्यात सहभागी होणारा तसेच परिसरातील शेतकऱ्यांना अशा उपक्रमांत सहभागासाठी उद्युक्त करणारा असावा. फळपिक स्पर्धा, प्रदर्शने इ. मधील सहभाग / पारितोषिक इ. चा तपशील प्रस्तावासोबत पुराव्यासह देण्यात यावा.
- ४) शासनाच्या कृषि विभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ०३ वर्षे इतके असावे.

- ५) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.
- ६) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- ७) संबंधितांनी प्रस्तावासोबत मूळ प्रतीतील जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र (प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२,८-अ सादर करणे आवश्यक आहे.
- ८) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी संबंधित शेतक-यांची/संस्थेची प्रस्तावात उल्लेखित केलेल्या बाबींची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.

ऐ) पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कार

पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कारासाठी पुरस्कारार्थीस फक्त सपत्नीक सन्मानपत्र दिले जाते. या पुरस्कारामध्ये पुरस्कारार्थीस रोख रक्कम दिली जात नाही. पुरस्कारार्थीच्या संख्येत वाढ करून कृषि विभागनिहाय एक अधिकारी/कर्मचारी असे एकूण ०८ आणि कृषि आयुक्तालय स्तरावरून एक अधिकारी/कर्मचारी पुरस्कार असे एकूण ०९ पुरस्कार देणेबाबत शिफारस करण्यात येत आहे.

पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कारासाठी पुरस्काराचे स्वरूप, पात्रता निकष, कार्यपद्धती आणि सादर करावयाचे प्रपत्र शासन निर्णय, कृषि व पदुम विभाग क्र-कृसंप्र-२०१३/प्र.क्र.१३४/११-अ, दि.०६ सप्टेंबर, २०१४ या शासन निर्णयानुसार लागू राहतील.

ओ) युवा शेतकरी पुरस्कार

- १) शेतकऱ्याचे प्रस्ताव सादर करतेवेळी वय १८ ते ४० वर्षे असावे.
- २) शेतकऱ्याच्या स्वतः च्या नावावर किंवा कुटुंबातील व्यक्तीच्या नावे शेती असावी आणि तो स्वतः कुटुंबीयासह शेती करणारा असावा. (आई-पडील, पती/पत्नी यांचेपैकी एका कुटुंबीयाच्या नावावर शेती असावी.)
- ३) शेतकऱ्याच्या उदारनिर्वाह/चरितार्थाचे मुख्य साधन शेती व्यवसाय आहे हे संबंधित शेतकऱ्याने स्वसाक्षांकीत करावे.
- ४) प्रस्तावित युवा शेतकरी हा एकात्मिक शेती पद्धतीचा अवलंब करणारा असावा.
- ५) यांत्रिकीकरण, ठिबक सिंचन, गोबर गॅस, दुग्धव्यवसाय,गांडुळ खत, सेंद्रीय शेती इ. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणारा असावा.
- ६) प्रक्रिया, विक्री व गट संघटन कार्य यामध्ये सक्रिय सहभाग असावा.
- ७) प्रसार/ समाज माध्यमांचा कृषि विषयक माहिती प्रचार व प्रसिध्दीसाठी उपयोग करणारा असावा.
- ८) शासनाच्या कृषि विभागाकडून दिल्या जाणाऱ्या राज्यस्तरीय दोन पुरस्कारांमधील अंतर किमान ०३ वर्षे इतके असावे.
- ९) संबंधिताकडून ते केंद्र/राज्य शासकीय/निमशासकिय किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये नोकरी करत नसून किंवा सेवानिवृत्त अधिकारी/कर्मचारी नसून, सेवा निवृत्ती वेतन किंवा कोणत्याही प्रकारचे नियमित मानधन घेत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र घेण्यात यावे.

- १०) शेतकरी/संस्था यांना यापुर्वी प्रस्तुतचा पुरस्कार मिळाला असल्यास पुन्हा याच पुरस्कारासाठी पात्र असणार नाहीत.
- ११) संबंधितांनी प्रस्तावासोबत मूळ प्रतीतील जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयाचा चारित्र्याचा दाखला, प्रतिज्ञापत्र (प्रपत्र सहपत्रित), ७/१२,८-अ सादर करणे आवश्यक आहे.
- १२) विभागीय स्तरावरून संबंधित विभागीय कृषि संचालक यांचे अध्यक्षतेखाली समितीने प्रस्तावाची समक्ष क्षेत्रीय पाहणी करावी.
- १३) जिल्हास्तरीय समितीने प्रत्यक्ष कार्यक्षेत्रास भेट देवून संबंधितांनी केलेल्या कार्याची खात्री करून प्रस्ताव निकषाप्रमाणे योग्य असल्यासच प्रपत्रामध्ये शिफारशीसह अभिप्राय द्यावेत. यामध्ये संबंधित शेतकऱ्यांनी कृषि विकास, विस्तार, सामुहिक कृषि पणन व्यवस्थापनासाठी प्रयत्न केले आहेत काय? याबाबत सविस्तर अभिप्राय असणे अपेक्षित आहे.

औ) उत्कृष्ट कृषि संशोधक पुरस्कार:

सन २०२०-२१ या वर्षापासून कृषि क्षेत्रात संशोधन करणा-या कृषि विद्यापिठातील एका उत्कृष्ट संशोधकास उत्कृष्ट कृषि संशोधक या पुरस्काराने सन्मानित केले जाईल. या पुरस्काराबाबतच्या मार्गदर्शक सुचना स्वतंत्र पणे निर्गमित करण्यात येतील.

२. विविध कृषि पुरस्कारांची सुधारीत संख्या, स्वरूप व पुरस्काराच्या रकमा:-

विविध कृषि पुरस्कारांची संख्या व स्वरूप			
पुरस्काराचे नांव	संबंधित शासन निर्णय	सद्याचे निकष	नविन प्रस्तावित बदल
डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न पुरस्कार	शासन निर्णय कृसप्र १२०७/प्र.क्र १/११ - अ/मंत्रालय मुंबई दिनांक २३/६/२००८.	१.रु.७५,०००/- रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या- १	१.रोख रु.७५०००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या - १
वसंतराव नाईक कृषिभूषण पुरस्कार		१.रु.५०,०००/-रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या १०	१.रोख रु.५००००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०८ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१ याप्रमाणे)
जिजामाता कृषिभूषण पुरस्कार		१.रु.५०,०००/- रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार	१.रोख रु.५००००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी)

		५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या - ०५	३. प्रशस्तिपत्र ४. पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०८ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१ याप्रमाणे)
वसंतराव नाईक शेतीमित्र पुरस्कार		१.रु.३०,०००/- रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या- ०३	१. रोख रु.३००००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०८ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१ याप्रमाणे)
वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार		१.रु.११,०००/- रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या २५ (सर्वसाधारण गटासाठी १९ आणि अधिवासी गटासाठी ०६)	१. रोख रु.११,०००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-४० (सर्वसाधारण गटासाठी प्रति जिल्हा १ याप्रमाणे ३४ आणि आदिवासी गटासाठी प्रति विभाग ०१ याप्रमाणे ०६ असे एकूण ४०)
कृषिभुषण (सॅद्रिय शेती) पुरस्कार		१.रु.५०,०००/- रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या- ०९	१. रोख रु.५०,०००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०८ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१ याप्रमाणे)
उद्यानपंडीत पुरस्कार		१.रु.२५,०००/- रोख २. स्मृतीचिन्ह ३. सन्मानपत्र ४. सपत्नीक सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या- ०८	१.रोख रु.२५,०००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०८ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१ याप्रमाणे)

पदमश्री डॉ.विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि सेवारत्न पुरस्कार		१. स्मृतीचिन्ह २. सन्मानपत्र ३. सपत्नीक सत्कार ४. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०२ १-अधिकारी, १-कर्मचारी	१. स्मृतीचिन्ह २. सन्मानपत्र ३. सपत्नीक सत्कार ४. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-९ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१-अधिकारी/कर्मचारी याप्रमाणे-८ तसेच कृषि आयुक्तालय/मंत्रालय स्तरावरून एक अधिकारी/कर्मचारी याप्रमाणे एकंदर एकूण-९)
युवा शेतकरी पुरस्कार	-	-	१. रोख रु.३०,०००/- आर.टी.जी. एस. प्रणाली अथवा इतर अनुषंगिक पद्धतीने पुरस्कारार्थीच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये जमा करावे. २. स्मृतीचिन्ह (ट्रॉफी) ३. प्रशस्तिपत्र ४. सपत्नीक/पतीसह सत्कार ५. देण्यात येणारे पुरस्कार संख्या-०८ (आठ कृषि विभागातून प्रत्येकी ०१ याप्रमाणे)
इ. विविध कृषि पुरस्कारार्थींना पुरस्कार वितरण कार्यक्रमास उपस्थित राहणेकरिता दयावयाचा दैनिक भत्ता व प्रवास भत्ता देणेबाबत			
१) डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न २) वसंतराव नाईक कृषिभूषण ३) जिजामाता कृषिभूषण ४) वसंतराव नाईक शेतीमित्र ५) वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार ६) कृषिभूषण (सॅद्रिय शेती) पुरस्कार ७) उद्यानपंडीत पुरस्कार	शासन निर्णय, कृषि व सहकार विभाग क्र.- कृसंप्र-२१८९- ५८३५-११अ, दि. ०१ डिसेंबर १९७९	शेतीनिष्ठ शेतक-यांना दयावयाचे प्रवास भत्ते व दैनिक भत्ते शासन निर्णय क्र .TRA- १४७७/१०३२-C/SER-५, वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई-३२, दि.२३ सप्टेंबर, १९७७ नुसार देण्यात यावेत.	कृषि सेवारत्न पुरस्कार वगळून इतर सर्व पुरस्कारार्थींना पुरस्कार वितरण कार्यक्रमास उपस्थित राहणेकरिता देय असलेला दैनिक भत्ता व प्रवास भत्ता करीता रक्कम रु.१०,०००/- विहित पद्धतीने देण्यात यावा.

३. समित्यांचे पुनर्गठन:-

सर्व पुरस्कारांकरीता विविध स्तरावरील समितींच्या पुनरचनेस शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

अ क्र	पुरस्काराचे नांव	संबंधित शासन निर्णय	सद्याच्या सुचना	नविन प्रस्तावित बदल
विविध कृषि पुरस्कारांच्या विविध स्तरावरील समित्यांचा तपशिल				
१.	१) डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न २) वसंतराव नाईक कृषिभूषण ३) जिजामाता कृषिभूषण ४) वसंतराव नाईक शेतीमित्र	--	तालुकास्तर समिती - मागील शासन निर्णयात उल्लेख नाही.	तालुकास्तर समिती - प्रस्तावित नाही.
		शासन निर्णय, कृषि व पदूम विभाग क्र.- कृसंप्र- २०१३/ प्रक्र.१७८/११ अ, दि.०६ सप्टेंबर २०१४	जिल्हास्तर समिती - १) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - अध्यक्ष २) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य ३) प्रकल्प संचालक (आत्मा)- सदस्य ४) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद -सदस्य सचिव	जिल्हास्तर समिती- १) जिल्हाधिकारी- अध्यक्ष २) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी-सदस्य ३) विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी - सदस्य ४) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य ५) प्रकल्प संचालक (आत्मा)- सदस्य ६) कृषि विकास अधिकारी, जि.प.- सदस्य ७) उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय)-सदस्य ८) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य ९) कृषि उपसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालय - सदस्य सचिव
			विभागस्तर समिती - १) विभागिय कृषि सहसंचालक - अध्यक्ष २) विभागिय पशुसंवर्धन सहसंचालक सदस्य ३) मुख्यालयांचे, जिल्ह्याचे जिल्हा अधिक्षक कृषि विकास अधिकारी - सदस्य ४) विभागिय पणन अधिकारी - सदस्य	विभागस्तर समिती - १) विभागीय कृषि सह संचालक - अध्यक्ष २) प्रादेशिक पशुसंवर्धन, सहआयुक्त - सदस्य ३) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य ४) सहयोगी संशोधन संचालक (संबंधित कृषि विद्यापीठ)-सदस्य

			<p>५) संबंधित कृषि विद्यापीठाचे संचालक (विस्तार) - सदस्य</p> <p>६) वि.कृ.स.स.यांचे कार्यालयातील जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य सचिव</p>	<p>५) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>६) अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ.स.सं.यांचे कार्यालय) - सदस्य सचिव</p>
			<p>आयुक्तालयस्तर समिती -</p> <p>१) आयुक्त (कृषि) - अध्यक्ष</p> <p>२) कृषि संचालक (वि.व प्र.) - सदस्य</p> <p>३) कृषि संचालक (फलोत्पादन) - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (मृदसंधारण)- सदस्य</p> <p>५) कृषि संचालक (आत्मा) - सदस्य</p> <p>६) कृषि संचालक (गुणनियंत्रण) - सदस्य</p> <p>७) व्यवस्थापकिय संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ - सदस्य</p> <p>८) संचालक, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद - सदस्य</p> <p>९) आयुक्त पशुसंवर्धन - सदस्य</p> <p>१०) संबंधित कृषि सहसंचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) - सदस्य सचिव</p>	<p>कृषि आयुक्तालय स्तर समिती</p> <p>१) आयुक्त, कृषि- अध्यक्ष</p> <p>२) आयुक्त, पशुसंवर्धन - सदस्य</p> <p>३) संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (सर्व) - सदस्य</p> <p>५) विभागीय कृषि सहसंचालक (पुणे) - सदस्य</p> <p>६) कृषि सहसंचालक (वि प्र-२) - सदस्य</p> <p>७) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>८) कृषि उपसंचालक (वि प्र-४) - सदस्य सचिव</p>
२	५) वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार	शासन निर्णय, कृषि व पदूम विभाग २०१३/प्रक्र.१ ७८/११अ, दि.०६ सप्टेंबर २०१४	<p>तालुकास्तर समिती -</p> <p>१) सभापती, पंचायत समिती - अध्यक्ष</p> <p>२) मंडळ कृषि अधिकारी - सदस्य</p> <p>३) पशुधन अधिकारी - सदस्य</p> <p>४) कृषि अधिकारी, पंचायत समिती - सदस्य</p> <p>५) तालुका कृषि अधिकारी - सदस्य सचिव</p> <p>जिल्हास्तर समिती -</p> <p>१) कृषि विषयक समितीचे सभापती - अध्यक्ष</p> <p>२) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी- सदस्य</p> <p>३) प्रकल्प संचालक (आत्मा) - सदस्य</p> <p>४) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी - सदस्य</p> <p>५) संबंधित सरव्यवस्थापक पणन मंडळ - सदस्य</p>	<p>तालुकास्तर समिती -</p> <p>प्रस्तावित नाही.</p> <p>जिल्हास्तर समिती-</p> <p>१) जिल्हाधिकारी- अध्यक्ष</p> <p>२) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी-सदस्य</p> <p>३) विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी - सदस्य</p> <p>४) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य</p> <p>५) प्रकल्प संचालक (आत्मा)- सदस्य</p>

			<p>६) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद - सदस्य सचिव</p>	<p>६) कृषि विकास अधिकारी, जि.प.- सदस्य ७) उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय)-सदस्य ८) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य ९) कृषि उपसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालय - सदस्य सचिव</p>
		<p>शासन निर्णय, कृषि व पदूम विभाग क्र.- कृसंप्र- २१/२०००/ प्रक्र११४/११ अ, दि.१ नोव्हेंबर २०००</p>	<p>विभागस्तर समिती - १) विभागीय आयुक्त (महसुल) - अध्यक्ष २) विभागीय कृषि सहसंचालक - सदस्य ३) विभागीय पशुसंवर्धन सहसंचालक - सदस्य ४) अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य सचिव</p>	<p>विभागस्तर समिती - १) विभागीय कृषि सह संचालक - अध्यक्ष २) प्रादेशिक पशुसंवर्धन, सहआयुक्त - सदस्य ३) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य ४) सहयोगी संशोधन संचालक (संबंधित कृषि विद्यापीठ)-सदस्य ५) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य ६) अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ.स.सं.यांचे कार्यालय) - सदस्य सचिव</p>
			<p>आयुक्तालय स्तर समिती - मागील शासन निर्णयात उल्लेख नाही.</p>	<p>कृषि आयुक्तालय स्तर समिती १) आयुक्त, कृषि- अध्यक्ष २) आयुक्त, पशुसंवर्धन - सदस्य ३) संचालक ,महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद - सदस्य ४) कृषि संचालक (सर्व) - सदस्य ५) विभागीय कृषि सहसंचालक (पुणे) - सदस्य ६) कृषि सहसंचालक (वि प्र-२) - सदस्य ७) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य ८) कृषि उपसंचालक (वि प्र-४) - सदस्य सचिव</p>

३	१) डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न २) वसंतराव नाईक कृषिभूषण ३) जिजामाता कृषिभूषण ४) वसंतराव नाईक शेतीमित्र ५) वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार	शासन निर्णय, कृषि व पदूम विभाग क्र.- कृसंप्र- २१९१/प्रक्र.१ ०४/११अ, दि.३० सप्टेंबर १९९१ आणि शासन निर्णय कृसंप्र १००३/प्र.क्र ५२ / ११ - अ/मंत्रालय मुंबई दि. २२ ऑगस्ट, २००३	सचिव स्तरावरील समिती (शासन निर्णयानुसार कृषिभूषण करीता) १. सचिव (कृषि) - अध्यक्ष २. सचिव (सहकार) - सदस्य ३. सचिव (पदुम) - सदस्य ४. सचिव (ग्रामीण विकास) - सदस्य ५. सचिव (वने) - सदस्य ६. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ७. संबंधित उपसचिव (कृषि) - निमंत्रक व सचिव	सचिव स्तर समिती (सर्व पुरस्कारासाठी) १. सचिव (कृषि) - अध्यक्ष २. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ३. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे)- सदस्य ४. संबंधित उपसचिव (कृषि) - सदस्य सचिव मंत्री स्तरावरील समिती १. मंत्री (कृषि) - अध्यक्ष २. राज्यमंत्री (कृषि)-सदस्य ३. सचिव (कृषि) - सदस्य ४. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ५. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे) - सदस्य ६. संबंधित उपसचिव (कृषि)- सदस्य सचिव
४.	६) कृषिभूषण (सेंद्रिय शेती) पुरस्कार	शासन निर्णय, क्र.- सेशेयो- २०१०/प्रक्र.१ ८४/१७अ, कृषि व पदूम विभाग दि.२३ सप्टेंबर २०१०	तालुकास्तर समिती - मागील शासन निर्णयात उल्लेख नाही. तपासणी पथक- १) कृषि उपसंचालक/ जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - अध्यक्ष २) मोहिम अधिकारी, जिल्हा परिषद - सदस्य ३) तंत्र अधिकारी-उपविभागीय कृषि अधिकारी (ज्या उपविभागाचा प्रस्ताव नसेल असा)-सदस्य	तालुकास्तर समिती - प्रस्तावित नाही.
		शासन निर्णय, क्र.- सेशेयो- १२१७/प्रक्र.६ ७/१७अ, कृषि व पदूम विभाग दि.११ ऑगस्ट २०१७	जिल्हास्तर समिती - १) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - अध्यक्ष २) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य ३) प्रकल्प संचालक (ग्रामविकास यंत्रणा)-सदस्य ४) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद -सदस्य सचिव	जिल्हास्तर समिती- १) जिल्हाधिकारी- अध्यक्ष २) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी-सदस्य ३) विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी - सदस्य ४) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य ५) प्रकल्प संचालक (आत्मा)- सदस्य

			<p>६) कृषि विकास अधिकारी, जि.प.- सदस्य</p> <p>७) उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय)-सदस्य</p> <p>८) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>९) कृषि उपसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालय - सदस्य सचिव</p>
		<p>विभागस्तर समिती -</p> <p>१) विभागिय कृषि सहसंचालक अध्यक्ष</p> <p>२) विभागिय पशुसंवर्धन सहसंचालक -सदस्य</p> <p>३) मुख्यालयांचे, जिल्हयाचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य</p> <p>४) मुख्यालयांचे, जिल्हयाचे कृषि विकास अधिकारी - सदस्य</p> <p>५) विभागिय पणन अधिकारी - सदस्य</p> <p>६) वि.कृ.स.स.यांचे कार्यालयातील जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य सचिव</p>	<p>विभागस्तर समिती -</p> <p>१) विभागीय कृषि सह संचालक - अध्यक्ष</p> <p>२) प्रादेशिक पशुसंवर्धन, सहआयुक्त - सदस्य</p> <p>३) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य</p> <p>४) सहयोगी संशोधन संचालक (संबंधित कृषि विद्यापीठ)-सदस्य</p> <p>५) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>६) अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ.स.सं.यांचे कार्यालय) - सदस्य सचिव</p>
		<p>आयुक्तालयस्तर समिती -</p> <p>१) आयुक्त (कृषि) - अध्यक्ष</p> <p>२) कृषि संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) - सदस्य</p> <p>३) कृषि संचालक (फलोत्पादन) - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (मृदसंधारण)- सदस्य</p> <p>५) कृषि संचालक (आत्मा) - सदस्य</p> <p>६) कृषि संचालक (नि. व गुणनियंत्रण) - सदस्य</p> <p>७) कृषि संचालक (नियोजन व अंदाजपत्रक) - सदस्य</p> <p>८) कृषि उपसंचालक (मृ.स.मृ.चा.) - सदस्य सचिव</p>	<p>कृषि आयुक्तालय स्तर समिती</p> <p>१) आयुक्त, कृषि- अध्यक्ष</p> <p>२) आयुक्त, पशुसंवर्धन - सदस्य</p> <p>३) संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (सर्व) - सदस्य</p> <p>५) विभागीय कृषि सहसंचालक (पुणे) - सदस्य</p> <p>६) कृषि सहसंचालक (वि प्र-२) - सदस्य</p> <p>७) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>८) कृषि उपसंचालक (वि प्र-४) - सदस्य सचिव</p>

		<p>शासन निर्णय, क्र.-सेशेयो-२०१०/प्रक्र.१८४/१७अ, कृषि व पदूम विभाग दि.२३ सप्टेंबर २०१०</p> <p>आणि</p> <p>शासन निर्णय, क्र.-सेशेयो-१२१७/प्रक्र.६७/१७अ, कृषि व पदूम विभाग दि.११ ऑगस्ट २०१७</p>	<p>सचिव स्तरावरील समिती</p> <p>शासन निर्णयानुसार कृषिभूषण (सेंट्रिय शेती) पुरस्कारासाठी सचिव स्तरावरील समिती नाही.</p> <p>मंत्री स्तरावरील समिती</p> <p>१. मंत्री (कृषि) - अध्यक्ष २. राज्यमंत्री (कृषि) - उपाध्यक्ष ३. प्रधान सचिव (कृषि व फलोत्पादन) - सदस्य ४. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ५. संचालक (फलोत्पादन) - सदस्य ६. कुलगुरु कृषि विद्यापीठ (सर्व) - सदस्य ५. व्यवस्थापकीय संचालक (एनएचएम) - सदस्य ६. उपसचिव (कृषि) - सदस्य सचिव</p>	<p>सचिव स्तर समिती (सर्व पुरस्कारासाठी)</p> <p>१. सचिव (कृषि) - अध्यक्ष २. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ३. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे) - सदस्य ४. संबंधित उपसचिव (कृषि) - सदस्य सचिव</p> <p>मंत्री स्तरावरील समिती</p> <p>१. मंत्री (कृषि) - अध्यक्ष २. राज्यमंत्री (कृषि) - सदस्य ३. सचिव (कृषि) - सदस्य ४. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ५. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे) - सदस्य ६. संबंधित उपसचिव (कृषि) - सदस्य सचिव</p>
५.	७) उद्यानपंजीत पुरस्कार	<p>शासन निर्णय, क्र.-राबाबो ११०१/प्रक्र.१३९/फ ३, कृषि व पदूम विभाग दि.१० जानेवारी २००२</p>	<p>तालुकास्तर समिती-</p> <p>शासन निर्णयात तालुकास्तर समिती उल्लेख नाही.</p>	<p>तालुकास्तर समिती -</p> <p>प्रस्तावित नाही.</p>
		<p>शासन निर्णय, क्र.-राबाबो ११०१/प्रक्र.१३९/फ ३, कृषि व पदूम विभाग दि.१० जानेवारी २००२</p>	<p>जिल्हास्तर समिती-</p> <p>शासन निर्णयात जिल्हास्तर समिती उल्लेख नाही.</p>	<p>जिल्हास्तर समिती-</p> <p>१) जिल्हाधिकारी- अध्यक्ष २) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी-सदस्य ३) विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी - सदस्य ४) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य ५) प्रकल्प संचालक (आत्मा)- सदस्य</p>

				<p>६) कृषि विकास अधिकारी, जि.प.- सदस्य</p> <p>७) उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय)-सदस्य</p> <p>८) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>९) कृषि उपसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालय - सदस्य सचिव</p>
			<p>विभागस्तर समिती -</p> <p>१) विभागीय कृषि सहसंचालक - अध्यक्ष</p> <p>२) संभागातील सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य</p> <p>३) मुख्यालयांचे, जिल्हयाचे कृषि विकास अधिकारी - सदस्य</p> <p>४) कृषि विद्यापिठातील विभाग प्रमुख(उद्यान विद्या) -सदस्य</p> <p>५) वि.कृ.स.स.यांचे कार्यालयातील जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य सचिव</p>	<p>विभागस्तर समिती -</p> <p>१) विभागीय कृषि सह संचालक - अध्यक्ष</p> <p>२) प्रादेशिक पशुसंवर्धन, सहआयुक्त - सदस्य</p> <p>३) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य</p> <p>४) सहयोगी संशोधन संचालक (संबंधित कृषि विद्यापीठ)-सदस्य</p> <p>५) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>६) अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ.स.सं.यांचे कार्यालय) - सदस्य सचिव</p>
			<p>आयुक्तालयस्तर समिती -</p> <p>१) आयुक्त (कृषि) - अध्यक्ष</p> <p>२) कृषि संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) - सदस्य</p> <p>३) कृषि संचालक (फलोत्पादन) - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (मृदसंधारण)- सदस्य</p> <p>५) कृषि संचालक (नि. व गुणनियंत्रण) - सदस्य</p> <p>६) कृषि संचालक (नियोजन व अंदाजपत्रक) - सदस्य</p> <p>७) कृषि सहसंचालक (फलोत्पादन) - सदस्य सचिव</p>	<p>कृषि आयुक्तालय स्तर समिती</p> <p>१) आयुक्त, कृषि- अध्यक्ष</p> <p>२) आयुक्त, पशुसंवर्धन - सदस्य</p> <p>३) संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (सर्व) - सदस्य</p> <p>५) विभागीय कृषि सहसंचालक (पुणे) - सदस्य</p> <p>६) कृषि सहसंचालक (वि प्र-२) - सदस्य</p> <p>७) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>८) कृषि उपसंचालक (वि प्र-४) - सदस्य सचिव</p>

		<p>शासन निर्णय, क्र.- राबाबो ११०१/प्रक्र.१ ३९/फ ३, कृषि व पदूम विभाग दि.१० जानेवारी २००२</p>	<p>सचिव स्तरावरील समिती- शासन निर्णयानुसार उद्यानपंडीत पुरस्कारासाठी सचिव स्तरावरील समिती नाही.</p> <p>मंत्री स्तरावरील समिती १. मंत्री (फलोत्पादन) - अध्यक्ष २. राज्यमंत्री (फलोत्पादन) - सदस्य ३. अप्पर मुख्य सचिव (कृषि) - सदस्य ४. उपसचिव (फलोत्पादन)- सदस्य ५. कुलगुरु कृषि विद्यापीठ (सर्व) - सदस्य ६. संचालक (फलोत्पादन)- सदस्य सचिव</p>	<p>सचिव स्तर समिती (सर्व पुरस्कारासाठी) १. सचिव (कृषि) - अध्यक्ष २. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ३. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे)- सदस्य ४. संबंधित उपसचिव (कृषि) - सदस्य सचिव</p> <p>मंत्री स्तरावरील समिती १. मंत्री (कृषि) - अध्यक्ष २. मंत्री (फलोत्पादन)- सदस्य ३. राज्यमंत्री (कृषि)-सदस्य ४. राज्यमंत्री (फलोत्पादन) - सदस्य ५. सचिव (कृषि) - सदस्य ६. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ७. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे) - सदस्य ८. संबंधित उपसचिव (कृषि)- सदस्य सचिव</p>
६.	८. युवा शेतकरी पुरस्कार	-	-	<p>जिल्हास्तर समिती- १) जिल्हाधिकारी- अध्यक्ष २) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी- सदस्य ३) विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी - सदस्य ४) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी- सदस्य ५) प्रकल्प संचालक (आत्मा)- सदस्य ६) कृषि विकास अधिकारी, जि.प.- सदस्य ७) उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय)-सदस्य ८) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक- सदस्य</p>

				<p>९) कृषि उपसंचालक, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालय - सदस्य सचिव</p> <p>विभागस्तर समिती -</p> <p>१) विभागीय कृषि सह संचालक - अध्यक्ष</p> <p>२) प्रादेशिक पशुसंवर्धन, सहआयुक्त - सदस्य</p> <p>३) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य</p> <p>४) सहयोगी संशोधन संचालक (संबंधित कृषि विद्यापीठ)-सदस्य</p> <p>५) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>६) अधिक्षक कृषि अधिकारी (वि.कृ.स.सं.यांचे कार्यालय) - सदस्य सचिव</p> <p>कृषि आयुक्तालय स्तर समिती</p> <p>१) आयुक्त, कृषि- अध्यक्ष</p> <p>२) आयुक्त, पशुसंवर्धन - सदस्य</p> <p>३) संचालक ,महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद - सदस्य</p> <p>४) कृषि संचालक (सर्व) - सदस्य</p> <p>५) विभागीय कृषि सहसंचालक (पुणे) - सदस्य</p> <p>६) कृषि सहसंचालक (वि प्र-२) - सदस्य</p> <p>७) कृषि पुरस्कार प्राप्त/पीकस्पर्धा विजेता/प्रगतशील शेतकरी यापैकी एक-सदस्य</p> <p>८) कृषि उपसंचालक (वि प्र-४) - सदस्य सचिव</p> <p>सचिव स्तर समिती (सर्व पुरस्कारासाठी)</p> <p>१. सचिव (कृषि) - अध्यक्ष</p> <p>२. आयुक्त (कृषि) - सदस्य</p> <p>३. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे)-सदस्य</p> <p>४. संबंधित उपसचिव (कृषि) - सदस्य सचिव</p>
--	--	--	--	--

				मंत्री स्तरावरील समिती १. मंत्री (कृषि) - अध्यक्ष २. राज्यमंत्री (कृषि)-सदस्य ३. सचिव (कृषि) - सदस्य ४. आयुक्त (कृषि) - सदस्य ५. विभागीय कृषि सहसंचालक (ठाणे) - सदस्य ६. संबंधित उपसचिव (कृषि)- सदस्य सचिव
--	--	--	--	---

४. प्रपत्र बदल:-

कृषि पुरस्कारासाठी शेतक-यांमार्फत अर्ज करण्यासाठी विविध पुरस्कारांसाठी भिन्न प्रकारची प्रपत्रे होती, या विविध प्रपत्रामुळे शेतक-यांमध्ये संभ्रम निर्माण होत होता. १)डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न पुरस्कार २) वसंतराव नाईक कृषिभुषण पुरस्कार ३) जिजामाता कृषिभुषण पुरस्कार आणि ४) वसंतराव नाईक शेतीमित्र पुरस्कार ५) वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार (आदिवासी / सर्वसाधारण) ६) कृषिभुषण (सॅट्रिय शेती) पुरस्कार व ७) उद्यानपंडीत पुरस्कार या सर्व पुरस्कारांसाठी **नविन प्रस्तावित केलेली** प्रपत्रे सहपत्रित करण्यात आली आहेत.

५. कार्यपद्धती

- जिल्हा/विभाग स्तरावरून प्रादेशीक वर्तमानपत्र, आकाशवाणी आणि दूरदर्शन इ. माध्यमाद्वारे विस्तृत प्रमाणात प्रसिध्दी देऊन खाली दर्शविलेल्या वेळापत्रकाप्रमाणे व निकषानुसार पात्र पुरस्कारार्थ्यांचे जास्तीत जास्त प्रस्ताव तालुका पातळीवरून येतील याबाबत नियोजन करावे.
- कृषि विषयक एखादा पुरस्कार मिळालेल्या व्यक्तीस पुन्हा नव्याने तोच पुरस्कार किंवा त्यापेक्षा कमी बक्षिस असलेल्या पुरस्कारासाठी अर्ज करता येणार नाही.
- एखादा कृषि पुरस्कार पती किंवा पत्नीस मिळाला असल्यास पुन्हा त्याच पुरस्कारासाठी त्यांना अर्ज करता येणार नाही.
- सर्व कृषि पुरस्कारांच्या बाबतीत कृषि किंवा कृषि संलग्न पदविका/पदवीधारकांना प्राधान्य राहिल.
- शिफारस केलेल्या शेतक-यांची सोबत सहपत्रित केलेल्या विहीत प्रपत्रांत माहिती काळजीपूर्वक व बिनचूक भरावी.
- सादर केलेला प्रस्ताव अपूर्ण असेल तर सदरचा प्रस्ताव फेटाळण्यात यावा, तो फेटाळल्यानंतर उक्त प्रस्तावाच्या संदर्भात कोणत्याही प्रकारचे अपील दाखल करून घेतले जाणार नाही, हे सर्व संबंधिताच्या निदर्शनास आणावे.
- सादर केलेला प्रस्ताव आणि त्यासोबत जोडलेली कागदपत्रे सदस्य सचिव यांनी स्वाक्षांकित करावे.
- जिल्हा स्तरीय समितीने प्राप्त प्रस्तावानुसार शेतीची प्रत्यक्ष भेट देऊन पाहणी करावी.

- प्रस्तावित शेतकऱ्यांची संख्या कमी असल्यास त्याबाबतची कारणे द्यावीत, ती न दिल्यास प्रस्ताव विचारात घेतला जाणार नाही आणि त्याची सर्व जबाबदारी जिल्हा स्तरीय समितीची राहिल.
- गुणांकन केलेल्या प्रस्तावाच्या बाबतीत संपूर्णपणे गोपनीयता असावी.
- वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार (सर्वसाधारण गट) पुरस्कार वगळून इतर सर्व पुरस्कारांचे बाबतीत विभागातून एकापेक्षा जास्त प्रस्ताव सादर करण्यात येत असेल तर वरीष्ठ स्तरावर प्रस्ताव सादर करताना प्राधान्यक्रम देऊन प्रस्ताव सादर करावेत. तसेच वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी (सर्वसाधारण गट) पुरस्काराचे बाबतीत गुणानुक्रमे प्रति जिल्हा पहिले दोन प्रस्ताव वरीष्ठ स्तरावर सादर करावेत.
- विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी, कृषि आयुक्तालयास प्रस्ताव सादर करताना संबंधितांचे दोन पासपोर्ट साईज फोटो (स्टेपल न करता फोटोच्या मागे शेतकऱ्याचे संक्षिप्त नाव व मोबाईल नंबर नमुद करावा) तसेच संबंधितांचे विहित नमुन्यातील प्रपत्रे आणि विभागीयस्तरावरील समितीच्या बैठकीच्या परीपूर्ण इतिवृत्तासह कृषि आयुक्तालयास सादर करावेत. प्रस्तावाची फक्त मूळप्रत कृषि आयुक्तालयास पाठविण्यात यावी व उर्वरीत प्रती जिल्हा व विभाग स्तरावर जतन करून ठेवाव्यात.

६. सर्व पुरस्कारांकरीता खालीलप्रमाणे वेळापत्रक विहित करण्यात येत आहे:-

- दरवर्षी माहे एप्रिल मध्ये कृषि आयुक्तालय स्तरावरून वर्तमानपत्रामधून जाहिरात प्रसिध्द करून विविध कृषि पुरस्कारासाठी प्रस्ताव ३० जुन पर्यंत सादर करणेबाबत आवाहन करणे.
- जिल्हा स्तर समितीने दरवर्षी ३१ जुलै पर्यंत अधिनस्त तालुक्यांकडून प्रस्ताव प्राप्त करून घ्यावेत.
- जिल्हा स्तर समितीने प्राप्त प्रस्तावांची छाननी करून, समक्ष भेट देऊन समक्ष भेट देऊन अनुषंगीक बाबींची पुर्ततेची कार्यवाही करून घेऊन प्रस्ताव ३१ ऑगस्ट पर्यंत विभाग स्तरीय समितीकडे सादर करणे.
- विभागस्तरीय समितीने प्राप्त प्रस्तावांची छाननी करून, समक्ष भेट देऊन उल्लेखनिय कार्याबाबतच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह शिफारस केलेले परिपूर्ण व निकषाप्रमाणे पात्र प्रस्ताव विभागस्तरीय समितीच्या बैठकीच्या इतिवृत्तासह कृषि आयुक्तालयास खास दुतामार्फत एकत्रितपणे ३० सप्टेंबर पर्यंत सादर करणे.
- कृषि आयुक्तालयस्तर समितीने विभागस्तर समितीकडून शिफारशीसह प्राप्त झालेल्या पात्र प्रस्तावांची छाननी करून ३० नोव्हेंबर पर्यंत शिफारशीसह अंतिम निवडीसाठीचा प्रस्ताव शासनास सादर करणे.

७. सर्व कृषि पुरस्कारासाठी प्रत्येक जिल्ह्यातून सुयोग्य शेतकरी/व्यक्ती/गट/संस्था यांचा प्रस्ताव सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचेवर व संनियंत्रणाची जबाबदारी विभागीय कृषि सहसंचालक यांची राहिल.

८. सदर शासन निर्णयातील तरतुदी सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षापासून विविध कृषि पुरस्कारार्थींच्या निवडीसाठी लागू राहतील.

९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२१०२१५१७२०५५१५०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(सुशिल खोडवेकर), भा.प्र.से.
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य.
२. मा. मुख्यमंत्री, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उप मुख्यमंत्री, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा.मंत्री (कृषि), मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. राज्य मंत्री (कृषि), मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
४. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
६. अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. आयुक्त (कृषी), कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१०. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला.
११. संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषी आयुक्तालय, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे.
१२. सर्व विभागीय कृषी सहसंचालक
१३. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी
१४. महालेखाकार (स्थानिक निकाय लेखा परिक्षा व लेखा), मुंबई.
१५. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
१६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
१७. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
१८. सहायक संचालक (लेखा-१), कृषी आयुक्तालय, पुणे
१९. वित्त विभाग (कार्या. व्यय-१ / अर्थसंकल्प - १३), मंत्रालय, मुंबई
२०. निवड नस्ती-४अ.

परिशिष्टे

कृषि पुरस्कारासाठी शेतक-यांमार्फत अर्ज करण्यासाठी विविध पुरस्कारांसाठी भिन्न प्रकारची प्रपत्रे होती, या विविध प्रपत्रामुळे शेतक-यांमध्ये संभ्रम निर्माण होत होता.यास्तव प्रपत्रांमध्ये खालीलप्रमाणे बदल करण्यात आलेला आहे.१) डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न पुरस्कार २) वसंतराव नाईक कृषिभूषण पुरस्कार ३) जिजामाता कृषिभूषण पुरस्कार आणि ४) वसंतराव नाईक शेतीमित्र पुरस्कार ५) वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार (आदिवासी / सर्वसाधारण) ६) कृषिभूषण (सॅट्रिय शेती) पुरस्कार व ७) उद्यानपंढीत पुरस्कार ८) युवा शेतकरी या पुरस्कारांसाठी नविन प्रस्तावित केलेली प्रपत्रे खालीलप्रमाणे:-

प्रपत्र-अ

कृषि पुरस्कारासाठी शेतकरी/व्यक्ती/संस्था यांनी करावयाच्या अर्जाचे प्रारूप

विनंती अर्ज

दिनांक -

प्रति,

मा.तालुका कृषि अधिकारी,
ता.....जि.....

विषय:-सन साठी.....हा पुरस्कार मिळणेबाबत.

उपरोक्त विषयान्वये मी -----, मौजे/मु.पो. -----
ता. ----- जि. ----- येथील रहिवासी /शेतकरी आहे. सदर पत्रान्वये मी सन --
----- साठी ----- हा पुरस्कार मिळणेसाठी आवश्यक कागदपत्रांसह
प्रस्ताव सादर करत आहे. तरी प्रस्तुत पुरस्कारासाठी माझी शिफारस होणेस विनंती आहे.

ठिकाण-----

शेतकऱ्याची स्वाक्षरी :-----

दिनांक-----

शेतकऱ्याचे नाव:-----

पुर्ण पत्ता :-----

मोबाईल क्रमांक :-----

प्रपत्र-ब

पुरस्कारार्थीची सर्वसाधारण माहिती

(टिप-संबंधित नसलेल्या मुद्यांबाबत संबंधित नाही अथवा लागू नाही असे स्पष्ट लिहावे)

अ. क्र.	बाब	तपशील
१	शेतकरी/व्यक्ती/संस्था यांचे संपूर्ण नांव	
२	कायमचा पत्ता (संपूर्ण पत्ता द्यावा)	
३	पत्रव्यवहारासाठी पूर्ण पत्ता	
४	अ. दुरध्वनी क्रमांक (एस.टी.डी. कोडसहीत) ब. भ्रमणध्वनी क्रमांक (मोबाईल नंबर)	
५	अ. ई-मेल ब. वेबसाईट	
६	जन्मतारीख व वय	
७	शिक्षण	
८	कृषि पुरक व्यवसाय	
९	शेतकऱ्याचा अ. आधार कार्ड क्रमांक ब. बँकेचा खाते क्रमांक, बँकेचे नाव, शाखा	
१०	कुटुंबातील एकूण सदस्य	
११	आदिवासी जाती / जमाती, भटक्या / विमुक्त जाती पैकी असल्यास विगतवारी	
१२	शेती व्यवसाय किती वर्षांपासुन करत आहेत ?	
१३	देशातर्गत व परदेश दौऱ्याबाबतची माहिती अ. देशाचे नाव व वर्ष ब. कोणत्या तंत्रज्ञानाची पाहणी केली व त्याचा अवलंब कसा केला?	
१४	कुटुंबाची शैक्षणिक पातळी १) पत्नीचे शिक्षण २) मुले व मुलीचे शिक्षण ३) इतर प्रौढ व्यक्तीचे शिक्षण	
१५	धारण केलेले एकूण क्षेत्र हे. (८ अ प्रमाणे)	
१६	लागवडीखाली एकूण क्षेत्र हेक्टर १) बागायत (हेक्टर) २) जिरायत (हेक्टर) ३) कुरण/पडीत (हेक्टर) ४) एकूण क्षेत्र (हेक्टर)	
१७	फळबाग लागवडीचे क्षेत्र हे. (फळपिक निहाय)	

१८	मागील तीन वर्षांचे प्रमुख पीकांखालील क्षेत्र आणि हेक्टरी उत्पादकता																	
	<table><tr><td>वर्ष</td><td>पीक</td><td>क्षेत्र</td><td>उत्पादकता</td></tr><tr><td>१)</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>२)</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>३)</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	वर्ष	पीक	क्षेत्र	उत्पादकता	१)				२)				३)				
वर्ष	पीक	क्षेत्र	उत्पादकता															
१)																		
२)																		
३)																		
१९	सिंचन सुविधा- कॅनॉल/ विहीर/उपसा सिंचन /इतर																	
२०	सिंचन सुविधा हंगामी आहे की बारमाही आहे.																	
२१	सिंचनाच्या पाण्याचा किफायतशीर वापर/ ठिबक / तुषार वापर करतात काय?																	
२२	अ) उत्पादित मालाची विक्री कोठे केली जाते? गावामध्ये/तालुकास्तरावर/जिल्हास्तरावर/राज्यामध्ये/ देशामध्ये/निर्यात ब) मालाच्या विक्रीची पद्धत. कृषि उत्पन्न बाजार समिती/शेतावर/शेतकरी ग्राहक थेट विक्री/बागवान/करारशेती.																	
२३	काढणीपश्चात तंत्रज्ञानाचा अवलंब केला जातो काय ? उदा. प्रतवारी/पॅकिंग इ.																	
२४	पीक स्पर्धेत सहभाग, स्तर,वर्ष,पीक, हेक्टरी उत्पादन																	
२५	त्यांना शासन / शासन पुरस्कृत संस्थेमार्फत पगार / पेन्शन मिळत नसलेबाबत स्वयंघोषित प्रतिज्ञापत्र																	
२६	पूर्वी मिळालेला सन्मान/पुरस्कार आणि कोणत्या वर्षी व कशासाठी. (प्रमाणपत्राच्या सत्यप्रतीसह जोडाव्या)																	
२७	चारित्र्याचा जिल्हा पोलिस अधिक्षक यांचा दाखला (मुळप्रत सोबत जोडावी)																	
२८	वरील व्यक्तीचे केलेले काम सर्वसामान्य शेतक-यांना उपयोगी मार्गदर्शक कसे तसेच त्यांचे काम अतिउत्कृष्ट किंवा उल्लेखनिय कसे याबाबत सविस्तर माहिती.																	
२९	माहिती तंत्रज्ञानाचा कृषि विकासाकरीता वापर करतात का ? कशाप्रकारे करतात ?																	
३०	परिचय लेख (प्रपत्र ड प्रमाणे सोबत स्वतंत्र देण्यात यावा).																	
३१	जिल्हास्तरीय समितीने प्रत्यक्ष शेतीस भेट देऊन प्रस्ताव निकषाप्रमाणे योग्य असल्याबाबत शिफारशीसह अभिप्राय द्यावेत.																	

जिल्हास्तरीय समिती प्रमाणपत्र

आम्ही जिल्हास्तरीय निवड समितीचे सर्व सदस्य, प्रमाणित करतो की, डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न/ वसंतराव नाईक कृषिभुषण/जिजामाता कृषिभुषण/ कृषिभुषण (सॅद्रिय शेती) पुरस्कार/ उद्यानपंढीत पुरस्कार/ वसंतराव नाईक शेतीमित्र/वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी (आदिवासी/सर्वसाधारण) या सन.....च्या पुरस्काराकरीता श्री/श्रीमती/सौ/डॉ..... या शेतकऱ्याची/व्यक्तीची समक्ष भेट घेतली आहे. सदर शेतकऱ्याचे/व्यक्तीचे शेतावर प्रत्यक्ष जाऊन शेतीच्या पाहणीद्वारे तसेच उपलब्ध कागदपत्रे/अभिलेख इत्यादींची खातरजमा करून शिफारस करणेत येत आहे.

सही..... नाव - पदनाम-कृषि उपसंचालक, जि.अ.कृ.अ. कार्यालय, सदस्य सचिव	सही..... नाव- कृषि पुरस्कार प्राप्त/ पीकस्पर्धा विजेता/ प्रगतशिल शेतकरी यापैकी एक - सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-कृषि विकास अधिकारी, जि.प. सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-प्रकल्प संचालक (आत्मा) सदस्य
---	--	---	--	--

सही..... नाव - पदनाम- जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/ संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी, सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- जिल्हाधिकारी, अध्यक्ष
---	--	--	--

प्रपत्र-क

पुरस्कारार्थीची उल्लेखनिय कार्याबाबतची माहिती
(टिप - संबंधित नसलेल्या मुद्द्याबाबत संबंधित नाही अथवा लागू नाही असे स्पष्ट लिहावे)

अ.क्र	बाब	तपशील
१	शेतकरी/व्यक्ती/संस्था यांचे संपूर्ण नाव	
२	जमीन आरोग्य पत्रिकेप्रमाणे खतांचा वापर	
३	एकात्मिक किड व्यवस्थापन पद्धतीचा अवलंब	
४	कृषि विद्यापीठे, कृषि विज्ञान केंद्र व तत्सम संस्थांना भेटी देऊन तेथील तंत्रज्ञानाचा अवलंब	
५	स्वतः विकसित केलेले तंत्रज्ञान	
६	सहकार ग्रामीण विकास, कृषि फलोत्पादन, पशुसंवर्धन व दुग्ध व्यवसाय क्षेत्रातील कार्य	
७	वृत्तपत्र लेख/ कृषि साहित्य इ. मार्गाने केलेले कार्य	
८	व्यक्ति / संस्थेची प्रकाशने	
९	सामाजिक कार्य	
१०	कृषि माल निर्यात प्रक्रिया / निर्यातीसंदर्भात केलेले कार्य	
११	पाणलोटक्षेत्र व्यवस्थापनातील केलेले कार्य सविस्तर माहिती द्यावी .	
१२	कृषि व कृषि संलग्न उपक्रम राबविणारी संस्था असल्यास, संस्थेचे कार्य, संस्थेमार्फत शेतक-यानां शेतकरी प्रशिक्षण दिले जाते काय ?	
१३	पर्यावरण वाचविण्यासाठी केलेले भरीव कार्य	
१४	आदिवासी क्षेत्रासाठी केलेले उत्कृष्ट कार्य	
१५	एकात्मिक शेती पद्धतीचा अवलंब करतात काय? (थोडक्यात माहिती द्यावी)	
१६	राबविण्यात येत असलेले नाविन्यपूर्ण प्रकल्प/उपक्रम	
१७	उत्पादीत मालाच्या मुल्यवृद्धी व विक्रीसाठी करण्यात येत असलेले विशेष प्रयत्न	
१८	उत्पादन व उत्पादकता वाढीसाठी कृषि व संलग्न क्षेत्रातील विविध योजनांचा घेतलेला लाभ व त्याची परिणामकारकता	
१९	नामांकित संस्थेचा सदस्य आहे काय? असल्यास त्याच्या कामाचे स्वरूप व केलेले कार्य	
२०	अपारंपारिक उर्जा साधनांचा वापर केला जातो काय? उदा. बायोगॅस/ सौर उर्जा उपकरणे/विद्युत बचतीची साधने	
२१	यांत्रिकीकरणाचा अवलंब केला जातो काय? असल्यास तपशील द्यावा.	

जिल्हास्तरीय समिती प्रमाणपत्र

आम्ही जिल्हास्तरीय निवड समितीचे सर्व सदस्य, प्रमाणित करतो की, डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषिरत्न /वसंतराव नाईक कृषिभूषण/ जिजामाता कृषिभूषण/ कृषिभूषण (सेंद्रिय शेती) पुरस्कार/ उद्यानपंढीत पुरस्कार/ वसंतराव नाईक शेतीमित्र/ वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी (आदिवासी/सर्वसाधारण) या सन.....च्या पुरस्काराकरीता श्री/श्रीमती/सौ/डॉ..... या शेतकऱ्याची/व्यक्तीची समक्ष भेट घेतली आहे. सदर शेतकऱ्याचे/व्यक्तीचे शेतावर प्रत्यक्ष जाऊन शेतीच्या पाहणीद्वारे तसेच उपलब्ध कागदपत्रे/ अभिलेख इत्यादींची खातरजमा करून शिफारस करणेत येत आहे.

सही..... नाव - पदनाम-कृषि उपसंचालक, जि.अ.कृ.अ. कार्यालय, सदस्य सचिव	सही..... नाव- कृषि पुरस्कार प्राप्त/ पीकस्पर्धा विजेता/ प्रगतशिल शेतकरी यापैकी एक - सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-कृषि विकास अधिकारी, जि.प. सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-प्रकल्प संचालक (आत्मा) सदस्य
---	--	---	--	--

सही..... नाव - पदनाम- जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/ संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी, सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- जिल्हाधिकारी, अध्यक्ष
---	--	--	--

प्रपत्र-ड
परिचय लेख

परिचय लेखामध्ये प्रामुख्याने पुढील मुद्द्यांच्या आधारे थोडक्यात टिपणी दयावी:-

शेतक-याचे नाव, पत्ता, संपर्क क्र., एकूण क्षेत्र, वहितीखालील क्षेत्र, घेत असलेली प्रमुख पिके, कोणत्या शेतमालाची विक्री कोठे व कशी केली जाते, वैशिष्ट्यपूर्ण/उल्लेखनिय कार्य उदा.यांत्रिकीकरण/टिबक, शेंदरी बोंडअळी एकात्मिक कीड व्यवस्थापन, कीडनाशकांची सुरक्षित हाताळणी, पीक रचना बदल, सेंद्रिय शेतीस प्रोत्साहन, अद्ययावत तंत्रज्ञान शेतक-यांपर्यंत पोहचविणेबाबत, अन्नधान्याच्या प्राथमिक प्रक्रियेबाबत जनजागृती, शेतमालाला चांगला बाजारभाव मिळणेबाबत प्रयत्न, कठीण परिस्थितीत शेतक-यांचे मनोधैर्य उंचविणेसाठी केलेले प्रयत्न, बचत गटांमार्फत उपजिविका विकासाकरीता प्रयत्न इत्यादीबाबत केलेल्या कार्याची माहिती देण्यात यावी. तसेच अभ्यासपूर्ण लेख प्रसिद्ध केलेबाबत, कृषि व संलग्न विषयाशी संबंधित यशोगाथा प्रसिद्ध करुन विस्तार कार्यास चालना देणेबाबत केलेल्या कार्याची माहिती आपले अभिप्रायासह खालील प्रपत्रात समाविष्ट करावी.तसेच संबंधित व्यक्ती/शेतक-यांने अवलंबलेल्या विविध उपक्रमाची ३ ते ५ मिनिटांची माहिती दर्शक चित्रफित (VIDEO CLIP) डिजीटल स्वरूपात पाठवावी.

----- पुरस्काराकरीता

अ क्र	शेतक- याचे/व्यक्तीचे/संस्थेचे पूर्ण नाव, पत्ता व संपर्क क्र.	पूर्वी मिळालेले पुरस्कार	कार्यविवरण (उल्लेखनीय बाबी, क्षेत्र इ.)

सही..... शेतक-याचे/व्यक्तीचे/संस्थेचे नाव दि.	सही..... नाव - तालुका कृषि अधिकारी,तालुका	सही..... नाव - जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,जिल्हा
--	--	--

प्रपत्र इ

वसंतराव नाईक शेतनिष्ठ शेतकरी (सर्वसाधारण गट/ आदिवासी गट) साठी १०० गुणानुसार नविन प्रस्तावित केलेले प्रपत्र

प्रस्तावित शेतकऱ्याचे नाव व पत्ता:- -----

अ. क्र	बाब	एकुण गुण	प्राप्त गुण
१	उपलब्ध संसाधनांचा शेती विकासासाठी कसा वापर केला आहे? अ) उपलब्ध जमिनीचा पुर्णपणे वापर करण्यासाठी पीक रचना:- १) जमिनीच्या मगदुरानुसार पीक रचना आहे किंवा कसे?	५	
	२) सदर पिक रचनेचा परिसरातील इतर शेतक-यांनी अवलंब केला आहे काय?	५	
	३) मागील ५ वर्षांमध्ये पीकनिहाय घेतलेले उत्पादन पिकाचे नाव हेक्टरी उत्पादन १. २. ३. ४. ५.	१०	
	एकुण-	२०	
२	आ) पाण्याची उपलब्धता वाढविण्यासाठी केलेल्या उपाययोजना व पाणीवापर १) जलसंधारण उपचार/जलसंचय उपाय केले आहेत काय? उदा.शेततळे	३	
	२) जलस्रोत निर्मिती /बळकटीकरणासाठी केलेले उपाय उदा.जलकुंड/वनराई बंधारे/विहिर पुनर्भरण	२	
	३) उपलब्ध पाणी पुर्ण क्षमतेने वापरणेसाठी पिक रचना योग्य आहे.	५	
	४) मुलस्थानी ओलावा संधारणाच्या उपाययोजना करतात काय? उदा.मृतसरी/बीबीएफ/आंतर मशागत/केओलीन/आच्छादनाचा वापर इ.	५	
	५) तुषार व ठिबक सिंचन पध्दतीद्वारे पाण्याचा वापर	५	
	एकुण-	२०	
३	तंत्रज्ञानाचा अवलंब :- अ) नविन तंत्रज्ञान आत्मसात करण्यासाठी शेतकरी मासीक, शेतीशाळा, चर्चासत्र, मेळावे, विद्यापीठाचे उपक्रम, पीक स्पर्धा, अभ्यासदौरे (राज्यात किंवा राज्याबाहेर) तसेच प्रदर्शने इत्यादी उपक्रमामध्ये सहभाग घेतला असल्यास त्याचा तपशील.	१०	

	ब) आत्मसात केलेल्या तंत्रज्ञानाचा शेतीमध्ये जमिन सुधारणेसाठी/सुपिकता वाढविणेसाठी/बियाणे बदलासाठी /अन्नद्रव्य व्यवस्थापनासाठी /विशेष उत्पादन वाढीसाठी/सिंचन व्यवस्थापनासाठी/पीक संरक्षणासाठी/काढणी व काढणीपश्चात व्यवस्थापनासाठी/विक्री व्यवस्थापनासाठी/कृषि प्रक्रीयेसाठी/पुरक व्यवसायासाठी/ वापर केला आहे काय?	१०	
	एकुण-	२०	
४	एकात्मिक शेती पध्दती :- अ) कृषिपुरक व्यवसाय:- १) दुग्धव्यवसाय २) कुक्कुटपालन ३) मत्स्यव्यवसाय ४) मधुमक्षिका ५) वराहपालन ६) रेशीम उद्योग ७) अळीबी उत्पादन ८) रोपवाटीका ९) शेतमाल प्रक्रिया १०) इतर कृषिपुरक व्यवसाय	२०	
	एकुण-	२०	
५	उत्पादन वाढीसाठी उच्च तंत्रज्ञानाचा वापर :- १.किसान एस.एम.एस.सेवेचा वापर करतात काय? असल्यास नोंदणीचा तपशील. २. इंटरनेटद्वारे बाजार माहिती केंद्राशी संपर्क करतात काय? असल्यास कशासंबंधी?	०२	
	शेतक-याने शेतीमध्ये नाविण्यपूर्ण उपक्रम राबविले आहेत. असल्यास कोणते? १. २. ३.	०३	
	विविध शासकीय योजनांमध्ये सहभाग घेतला आहे काय? असल्यास मागील ५ वर्षातील शासकीय योजनांमधील सहभाग देण्यात यावा. १. २. ३.	०३	
	१.जमीन आरोग्य पत्रीके मधील शिफारसीनुसार खतांचा वापर करतात काय? २.गांडूळ खत प्रकल्प/नाडेप युनिट कार्यान्वीत आहे काय? ३.सुधारीत अवजारांचा वापर करतात काय? ४.दैनंदिन खर्च व उत्पादनाच्या नोंदी नियमीत ठेवतात काय? ५.तंत्रज्ञान प्रचार व प्रसार / इतर शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करतात काय?	३ २ २ ३ २	
	एकुण	२०	
	एकुण १ ते ५	१००	

जिल्हास्तरीय समिती प्रमाणपत्र

आम्ही उपरोक्त जिल्हा स्तर निवड समितीचे सदस्य, प्रमाणित करतो की, वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी (आदिवासी/सर्वसाधारण) या सन.....च्या पुरस्काराकरीता श्री/श्रीमती/सौ/डॉ..... या शेतक-यांचे/व्यक्तीचे प्रक्षेत्रास समक्ष भेट घेतली आहे. सदर शेतक-याची आम्ही शिफारस केली असून या शेतक-याच्या शेतावर प्रत्यक्ष जाऊन शेतीच्या पाहणीद्वारे तसेच उपलब्ध कागदपत्रे/ अभिलेख इत्यादींची खातरजमा करून गुणांकन केले आहे. (क्षेत्रीय भेटी दरम्यान वरीष्ठ पातळीवरील समितीस गुण बदलण्याचे अधिकार राहतील.)

जिल्हास्तर समिती -

सही..... नाव - पदनाम-कृषि उपसंचालक, जि.अ.कृ.अ. कार्यालय, सदस्य सचिव	सही..... नाव- कृषि पुरस्कार प्राप्त/ पीकस्पर्धा विजेता/ प्रगतशिल शेतकरी यापैकी एक - सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- उपविभागीय कृषि अधिकारी (मुख्यालय) - सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-कृषि विकास अधिकारी, जि.प. सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-प्रकल्प संचालक (आत्मा) सदस्य
---	--	---	--	--

सही..... नाव - पदनाम- जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, सदस्य	सही..... नाव - पदनाम-विस्तार कृषि विद्यावेत्ता/ संबंधित विद्यापीठ प्रतिनिधी, सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,सदस्य	सही..... नाव - पदनाम- जिल्हाधिकारी, अध्यक्ष
---	--	--	--

प्रपत्र-ई

स्वयं घोषणापत्र

..... कृषि पुरस्कारांकरिता स्वयं घोषणापत्र
(सामान्य प्रशासन विभागाचा शासन निर्णय क्र.प्रसुधा-१६१४/३४५/प्र.क्र.७१/१८-अ, दिनांक ०९/३/२०१५)

अर्जदाराचा
फोटो

मी..... आधार क्रमांक (असल्यास-----, मौजे/मु.पो. -----
ता. -----, जि. -----). येथिल रहिवासी शेतकरी असुन माझे नावे नमूना ८अ नुसार गट क्रमांक
.....क्षेत्र.....हे..... आरशेतजमीन आहे (अपवाद-शेतिमित्र). मी शासन किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमध्ये
नोकरी करत नाही. किंवा मला शासन किंवा शासन अंगीकृत संस्थेमार्फत पगार/पेन्शन मिळत नाही तसेच मी
कोणत्याही बँकेचा अगर पतसंस्थेचा थकबाकीदार नाही.

मी याद्वारे घोषित करतो / करते की, वरील सर्व माहिती माझ्या व्यक्तीगत माहिती व समजूतीनुसार खरी
आहे. सदर माहिती खोटी आढळून आल्यास, भारतीय दंड संहिता अन्वये आणि/ किंवा संबंधित कायद्यानुसार
माझ्यावर खटला भरला जाईल व त्यानुसार मी शिक्षेस पात्र राहीन, याची मला पुर्ण जाणीव आहे. करीता
स्वयंघोषणापत्र लिहून दिले आहे.

ठिकाण:-.....

शेतकऱ्याची स्वाक्षरी :-

दिनांक:-

शेतकऱ्याचे नाव:-

(सदरचे घोषणापत्र जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांनी प्रतीस्वाक्षरीत करावे)